

Valores estilísticos del infinitivo rumano

Raluca Vilceanu

Desde el principio hay que subrayar el hecho de que no se puede hablar de un valor estilístico del infinitivo tal y como se habla en el caso de una clase morfolexical como es, por ejemplo, el adjetivo, el sustantivo o el adverbio. El infinitivo puede adquirir ciertos matices estilísticos al encontrarse en un contexto. En este sentido, se pueden distinguir dos situaciones:

1) El primer caso, cuando los verbos en infinitivo – hablamos principalmente del infinitivo corto – aparecen coordinados en cadenas de dos, tres o más infinitivos, amplificándose de esta manera la idea de pluralidad de acciones y de sucesión rápida, a veces dramática, de dinamismo y de impresión visual. Este tipo de ejemplos abunda en „Letopisețul lui Ion Neculce”, conocido por el valor artístico de su escritura, donde los infinitivos coordinados están precedidos por el semiauxiliar sintáctico a începe, tan adecuado para desencadenar las acciones alternativas. He aquí algunos ejemplos que aparecen en la obra de Ion Neculce: „Si *au început a rîde și a bate în palme și a dzice*” (L., 116); „Că doamna lui Vasilie-vodă l-au probozit și *au început a-l blăstâma și a-l sudui*” (L., 117).

Algunas veces, el infinitivo corto aparece coordinado con un infinitivo largo, siendo el valor estilístico implícito, como en este ejemplo: „Ce den domniia a doua *au început a să ocolisi de dînsul ș-a-l prădare*” (L., 163).

El fenómeno de acumulación (de alguna manera, también de repetición) no sólo se refiere al infinitivo corto, sino también al infinitivo largo, aunque en este caso ya no se trate del rumano antiguo, sino de la lengua actual, especialmente en la prensa y en las publicaciones científicas, incluso en las de género literario. Por el cúmulo de infinitivos largos, señalado y comentado por la investigadora Ana Canarache¹, se desea obtener efectos estilísticos: „*Industrializarea în plin marș a producției..., mecanizarea agriculturii..., împânzirea țării cu șosele asfaltate, dărâmare* cu târnăcopul a cocioabelor orășenești, *ridicarea* cu o iuțeală surprinzătoare pe tot cuprinsul țării de locuințe pentru oamenii muncii, *crearea* de noi orașe...” („Contemporanul, no. 44/1961, p. 1)². Evidentemente, este tipo de construcciones no aseguran el efecto estilístico esperado. Al contrario, no son un buen ejemplo de la utilización del infinitivo. En este caso, los infinitivos cortos o los predicados verbales ayudarían a convertir la frase en una serie de oraciones cortas, simples y fáciles de entender.

2) La segunda situación donde el infinitivo puede adquirir valores estilísticos la representa las construcciones inversas en condicional presente. El infinitivo puede ser:

a) un infinitivo corto, como en los siguientes ejemplos, que son conocidas maldiciones del habla popular:

„*Lua-te-ar* dracu!”

„*Găsi-te-ar* boala!”

„*Duce-s-ar* pe pustii!”

„*M-a mâncat, mânca-o-ar* viermii.”

La poesía *De-a v-ați ascuns* de Tudor Arghezi tiene un final triste pero al mismo tiempo realista. Los versos permanecen en la mente del lector:

„Puii mei, bobocii mei,
Așa e jocul.
Îl joci în doi, în trei,
În câte câți vrei,
Arde-l-ar focul!”

En este ejemplo de la prosa de Sadoveanu: „ – Bine face că se roagă și pentru noi, a dat încredințare uncheșul Petrea. Dar mai bine *ruga-s-ar* pentru cei pe care îi plouă nevoile și grijile și nu mai pot răsufli de clăci și diable. *Ruga-s-ar* să cadă trăsnetele nu pe Deleleu, ci la curtea de la Iași unde doarme acuma Șchiopu-vodă” (*Nicoară Potcoavă*, ed. a 7-a, EPL, 1964, p.143), la construcción inversa con el infinitivo corto en condicional es una repetición de insistencia acerca de un ruego, dirigido tanto en sentido positivo como en sentido negativo (como maldición).

b) Un infinitivo largo, que, en la construcción inversa de condicional, parece ser más frecuente y se define como una variante del infinitivo corto dependiendo de circunstancias sintácticas y motivada desde el punto de vista psicológico por una ampliada intensidad de opción. La construcción aparecía ya en los textos antiguos: *rugare-ași* (*Codicele Voronețian*, 81), *vreaire-ai* (Coresi, *Cazania a doua*, 142) y se hace más frecuente en los escritores de los siglos XIX y XX: *dare-ar* (Alecsandri, *Poezii*, 105), *umblare-ai* (id. *ibid.*, 200).

Relacionado tanto con la presencia del infinitivo corto como con la del infinitivo largo, en las estructuras inversas de condicional, hay que mencionar la opinión de Constantin Noica con respecto a la poesía de Eminescu: „Eminescu siente que las transposiciones traen algo nuevo en el pensamiento y en el corazón, y también en la gramática. *Mi-e destul* está en indicativo presente, pero

destul-mi-i ya no está en indicativo (sino en exclamativo o como queramos llamarlo). *Vor veni* es un futuro de indicativo pero *veni-vor* ya no está en indicativo, parece que el futuro ha pasado a otro tiempo, a ese tiempo de a lo mejor sí, a lo mejor no. Cuando decimos *m-aş duce* tenemos un condicional presente, pero *duce-m-aş* transforma el presente en un extraño durativo, tal como siente la lengua de la poesía popular cuando dice *duce-m-aş şi m-aş tot duce.*”³

Sin duda, estas construcciones se utilizaban y siguen utilizándose en el habla popular, donde las maldiciones son tan frecuentes:

„N-ai mai venit, *venire-ai* mort!”

„*Mergere-ai* la cimitir, în sicriu vi cu lumânare la cap!”

„M-ai mâncat, *mâncare-ai* foc!”

„*Starea-ţi* cn gât mâncarea de-ai mâncat-o!”

„*Ardere-ai* în focul iadului!”

„*Plecare-ai* învârtindu-te!”

A veces, las inversiones con infinitivo largo aparecen, en el mismo contexto, en alternancia con las de infinitivo corto:

„În pădure *duce-m-aş*,

Frunză verde *rupere-aş*,

Pe genunche *pune-o-aş*,

Slovă neagră *scriere-aş.*”

Por supuesto, al analizar estas creaciones populares se puede constatar el hecho de que la presencia de estas construcciones inversas con infinitivos largos

se imponen por razones de orden prosódico, es decir relacionadas con el ritmo y sobre todo con la rima, tal como se puede observar en los siguientes versos de Eminescu donde ya no se trata de una inversión sino solamente de una correspondencia de la rima:

„ Aș fi frunză, aș fi floare,
Aș zburare
Pe-al tău sân gemând de dor.”
(Eminescu, *Poezii*, 7)

„ Mult mă muștră măicuța
Să las seara ulița,
Dar eu nu o poci *lăsare*
Că satu câtu-i de mare
Nime bădiț ca min' n-are.”

Por las mismas razones en la literatura tradicional de Maramureș, el infinitivo largo aparece también en la estructura del futuro simple, al final de verso, o sea exactamente allí donde la rima es necesaria y adecuada:

„Și-i dă vin de cel mai tare
Doar îl vom putea-*mbătare*.”

„Cizmaș, cizmaș, cizmaș mare,
Doar mie sălaș mi-i *dare*.”

„Care fecior s-a *aflare*

Sã margã în Baia Mare?”⁴

Al presentar, en las páginas anteriores, las dos situaciones en las que hemos considerado que se puede hablar de ciertos valores estilísticos del infinitivo, es evidente que no hemos podido incluir todas las posibilidades en las que este modo verbal conoce usos con semejantes connotaciones expresivas y estilísticas. Para nosotros ha sido más importante señalar el hecho de que el infinitivo como modo verbal puede encontrar su lugar y su sentido en una investigación más amplia con respecto a las disponibilidades estilísticas de la lengua rumana.

¹ Véase Ana Canarache, *Folosirea infinitivului lung*, en „Limba romãnã”, 1962, no. 3, p. 314-317.

² Véase *ibid.*, p.315

³ Cf. Constantin Noica, op. cit., p. 251

⁴ Los ejemplos son de Ion Bîrlea, *Literaturã popularã din Maramureș*. I, EPL, București, 1968, p.5 – 55.

BIBLIOGRAFÍA

- Al. Andriescu, *Numirea acțiunilor prin infinitive lungi substantivate în terminologia științificã și tehnicã*, în LR, 1954, nr. 3.
- Finuța Asan și Laura Vasiliu, *Unele aspecte ale sintaxei infinitivului în limba romãnã*, în SG, vol. I, 1956.
- Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*, București, Editura Academiei, 1986.
- Mioara Avram, *Evoluția subordonãrii circumstanțiale cu mijloace conjuncționale în limba romãnã*, București, 1960 (Vom cita prescurtat: *Evoluția...*).
- Ana Canarache, *Folosirea infinitivului lung*, în LR, 1962, nr. 3.
- Elena Carabulea, *Exprimarea numelui de acțiune prin infinitiv lung și supin*, în "Studii și materiale referitoare la formarea cuvintelor în limba romãnã", vol. IV, p. 277-321.
- Ovid Densusianu, *Istoria limbii romãne*, vol. II, București, 1961.
- Ion Coteanu, *Morfologia numelui în protoromãnã (Romãna comunã)*, București, 1969.

-
- Ion Diaconescu, *Infinitivul lung în secolul al XVI-lea*, în "Studii și cercetări lingvistice", 1967, nr. 4, p. 435-446.
- Ion Diaconescu, *Observații cu privire la valoarea infinitivului în limba română*, în "Limba română", 1968, nr. 2, p. 113-121.
- Ion Diaconescu, *Concurența dintre infinitiv și conjunctiv în limba română*, în "Limba și literatură", 1972, nr. 3, p. 317-327.
- C. Dimitriu, *Observații în legătură cu infinitivul verbului românesc*, în "Anuarul de lingvistică și istorie literară" (Iași), XX (1969), p. 188-195.
- Domnița Dumitrescu, *El infinitivo en español y en rumeno (Estudio comparativo)*, în "Bulletin de la Société Roumaine de Linguistique Romane", XVII (1970), p. 41-61.
- C. Frîncu, *Cu privire la "Uniunea lingvistică balcanică". Înlocuirea infinitivului prin construcții personale în limba română veche*, în "Anuarul de lingvistică și istorie literară" (Iași), XX (1969), p. 69-116.
- Al. Graur, *Tendențele actuale ale limbii române*, București, 1968.
- Iorgu Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a "greșelilor"*, București, 1947.
- Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, ediția a 2-a, București, 1956.
- Iorgu Iordan, *Scrieri alese (Dialectele italiene de sud și limba română)*, București, 1968.
- Iorgu Iordan, Valeria Guțu-Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, București, 1967.
- I. Mării, *Infinitivul lung cu valoare verbală*, în "Cercetări de lingvistică", 1968, nr. 2, p. 26-73.
- Sextil Pușcariu, *Limba română*, vol. I (Privire generală), București, 1940.
- G. Rohlf, *La perdita dell'infinitivo nelle lingue baltiche et nell'Italia meridionale*, în "Omagiul lui Iorgu Iordan", 1958, p. 733-744.
- Alexandru Rosetti, *Cu privire la tendința înlocuirii infinitivului cu conjunctivul în limba română*, în "Studii și cercetări lingvistice", 1972, nr. 3.

-
- Kristian Sandfeld, *Linguistique balkanique, problèmes et résultats*, Paris, 1930.
- Magdalena Vulpe, *Repartiția geografică a construcțiilor cu infinitivul și conjunctivul în limba română*, în "Fonetică și dialectologie", V (9163), p. 123-155.

FUENTES

- Ion Agârbiceanu, *Strigoii*, Editura pentru literatură, București, 1969.
- Tudor Arghezi, *Scrisori I-II, Versuri*, Editura pentru literatură, București, 1962.
- Ion Bîrlea, *Literatură populară din Maramureș*, I, Editura pentru literatură, București, 1968.
- Miron Costin, *Letopisețul Țării Moldovei de la Aron-Vodă încoace*, în Miron Costin, *Opere*, vol. I, ediție critică de P. P. Panaitescu, colecția "Scriitori români", Editura pentru Literatură, București, 1965.
- Miron Costin, *De neamul moldovenilor (din ce țară au ieșit strămoșii lor)*, în Miron Costin, *Opere*, vol. II, Ediție critică îngrijită de P. P. Panaitescu, colecția "Scriitori români", Editura pentru Literatură, București, 1965.
- Ion Creangă, *Opere*, ediție bibliofilă, Editura Minerva, București, 1972.
- Ion Creangă, *Povești, Amintiri, Povestiri (PAP)*, Editura pentru Literatură (EPL), București, 1965.
- Octavian Goga, *Opere*, I. *Poezii*, Ediție îngrijită, prefață, note, bibliografie și indici de Ion Dodu-Bălan, București, Editura pentru literatură, 1967.
- Petre Ispirescu, *Zâna Zânelor. Basme, Legende, Snoave*, Editura pentru Literatură (EPL), București, 1968.
- Ioan Urban Jarnik și Andrei Bîrseanu, *Doine și strigături din Ardeal*, Ediție definitivă (studiu introductiv, inedite, note și variante, de Adrian Fochi), Editura Academiei, București, 1968.
- Marin Preda, *Moromeții*, vol. I, Editura pentru literatură, București, 1967.

-
- Mihail Sadoveanu, *Nicoară Potcoavă*, ediția a VII-a, Editura pentru Literatură, București, 1964.
- Ion Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei* (de la Dabija-vodă până la a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat) precedat de *O samă de cuvinte*, Ediție îngrijită, cu glosar, indice și o introducere de Iorgu Iordan, Editura de Stat pentru Literatură și Artă (ESPLA), București, 1955.
- Zaharia Stancu, *Jocul cu moartea*, Editura pentru literatură, București, 1962.
- G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare*, Ediție îngrijită și prefăcută de Al. Bistriceanu, Editura Tineretului, București, 1957.
- Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, colecția "Clasicii Români", Editura Științifică pentru Literatură și Artă (ESPLA), ediția a II-a (îngrijită și prefăcută de P. P. Panaitescu), București, 1958.